

Індекс 98146

ЮНИАТ №2(91), 2024 ний Натураліст

Міністерство освіти і науки України,
Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді (НЕНЦ)

ЗАВЕРШИВСЯ ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КОНКУРС «ЕКО-ТЕХНО УКРАЇНА 2024»

Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді Міністерства освіти і науки України спільно з Національним технічним університетом України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» з 27 лютого по 1 березня 2024 року провели Всеукраїнський конкурс «Еко-Техно Україна», який є національним етапом міжнародного конкурсу науково-технічної творчості школярів ISEF-2024 (*International Science and Engineering Fair*).

До участі в конкурсі були запрошені учні закладів загальної середньої, позашкільної та професійної (*професійно-технічної*) освіти віком від 15 до 19 років включно. Журі Конкурсу «Еко Україна» було представлено науковцями провідних закладів вищої освіти України:

- Київського Національного університету імені Тараса Шевченка;
- Національного медичного університету імені О. О. Богомольця;
- Національного університету «Києво-Могилянська академія»;
- НТУУ «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»;
- ДВНЗ Український державний хіміко-технологічний університет;
- Запорізький національний університет.

У II етапі конкурсу взяли участь проекти з різних областей України у категоріях: науки про рослини, науки про тварин, клітинна та молекулярна біологія, біомедичні та медичні науки, поведінкові та суспільні науки, науки про землю та навколишнє середовище, хімія, біохімія, екологічна інженерія. У дистанційному форматі взяли участь 30 проектів, в очному форматі — 38.

Учасники презентували свої дослідницькі роботи за різноманітною тематикою та мали можливість познайомитися з цікавими дослідженнями своїх колег та отримати слушні поради від науковців.

Також висловлюємо щирі вдячності спонсорам конкурсу. Це компанії Syngenta, Ariston. Завдяки цим компаніям переможці конкурсу отримали цінні подарунки.

Спеціальні нагороди від Президентського Фонду Леоніда Кучми «Україна» отримали проекти учасників конкурсу, які соціально значущі та актуальні для України.

Вручила дипломи і сертифікат на суму 10 тисяч гривень Дарка Оліфер, Пресекретар Президентського Фонду Леоніда Кучми «Україна».

Нагородами були відзначені п'ять проектів:

• Командний проект: Заєць Ганна Денисівна, Кротова Олександра Максимівна, учні 11 класу Комунального закладу «Запорізька спеціалізована школа-інтернат» «Козацький ліцей» Запорізької обласної ради. Тема «Портативна геліоустановка «Квітка Сонця» як джерело теплової енергії в польових умовах»;

• Главацький Богдан Олегович, учень 11 класу Навчально-виховного комплексу «Школа комп'ютерних технологій — Львівський технологічний ліцей». Тема «Платформа для швидкого транспортування важко травмованих людей в умовах бездоріжжя»;

• Карпенко Олександра Олександрівна, учениця 11 класу наукового ліцею комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради. Тема «Вплив резильєнтності на життєздатність підлітків в умовах воєнного часу»;

• Червінський Олександр Зеновійович, студент 2 курсу ВСП «Тернопільський фаховий коледж ТНТУ ім. І. Пулюя» ТНТУ». Тема «Цифровізація процесу надання медичної допомоги пораненим та потерпілим»;

• Командний проект: Ярифа Поліна Сергіївна, учениця 11 класу школи I-II ступенів №306 Деснянського району міста Києва, Борисенко Володимир Володимирович, учень 11 класу Черкаської спеціалізованої школи I-III ступенів №28 ім. Т.Г. Шевченка Черкаської міської ради Черкаської області. Тема «FIRE IMPACTOLOGY: моделювання та оцінка впливу викидів лісових пожеж на здоров'я населення в умовах змін клімату».

Спеціальними нагородами від Всеукраїнського об'єднання «Патріот» відзначені найкращі соціально-психологічні проекти:

• Коломієць Владислава Василівна, учениця 9 класу Красилівської гімназії №3. Тема «Особливості відновлення ментального здоров'я підлітків в умовах сьогодення»;

• Мишко Тетяна Андріївна, учениця 11-Б класу Бориспільського ліцею «Перспектива». Тема «Оцінка вартості життя українця в сучасному контексті»;

• Бабенко Іван Олександрович, учень 11 класу Бориспільського ліцею «Перспектива». Тема «Психотравмуючий ефект та його зв'язок з розвитком функціональних розладів шлунково-кишкового тракту у дітей та підлітків (*ВПО та постійно проживаючих осіб*)».

Нагороди вручала Майборода Ганна, Голова Громадської організації «Всеукраїнське об'єднання «ПАТРИОТ», військовий волонтер, інструктор з тактичної медицини.

Спеціальними нагородами від міжнародних організацій відзначені наступні проекти:

• від American Psychological Association — Американська психологічна асоціація за найкращу презентацію у галузі психології та споріднених наук (*Behavioral and Social Sciences*) відмічена робота з теми: «Розробка нейротренажера «Картки для ліплення пластиліном» як засобу розвитку міжпівкульної взаємодії та дворучної координації». Кориневська Ірина Борисівна, учениця 9 класу Бориспільського академічного ліцею імені Анатолія Федорчука Бориспільської міської ради Київської області.

• Нагорода Сталого Розвитку від корпорації Ріко за проект, у якому найкраще висвітлені проблеми відповідальності за довкілля (*environmental responsibility*) і сталого розвитку (*sustainable development*). Проект «Екологічно безпечні технології зменшення викидів парникових газів мікробіодоростями». Костенко Анастасія Вікторівна, учениця 10 класу ліцею № 227 міста Києва, вихованка відділення Екології та аграрних наук КЗПО «Київська Мала академія наук учнівської молоді».

• Від Society for In Vitro Biology — Товариство біології In Vitro (*експериментальні лабораторні дослідження*) за найкращу роботу з експериментальних біологічних досліджень. Проект «Отримання культури трансгенних коренів *Robinia pseudoacacia L.* шляхом *Agrobacterium rhizogenes*-опосередкованої генетичної трансформації з метою подальшого аналізу їх фітореMediaційного потенціалу». Поровський Олександр Сергійович, вихованець Київського Палацу дітей та юнацтва.

• Від Yale Science and Engineering Association — Єльська науково-технічна асоціація. Проект «Автономний екофільтр із системою контролю та аналізу фізичних параметрів повітря та ґрунту» Капітан Андрій Вікторович, учень 10-А класу Христинівського ліцею №1 Христинівської міської ради Черкаської області.

• Нагорода за найкращий проект міжнародного значення. Проект «Зелений» синтез наночастинок срібла із використанням новітнього глибоко евтектичного розчинника бетаїн-молочна кислота». Козинець Софія Андріївна, учениця 11 класу Київського природничо-наукового ліцею №145.

• Дипломом і сертифікатом на отримання 500\$ від Наукового товариства учаснику, який зробив проект, що покращить людство та умови в місцевій громаді отримав проект «Екологічно безпечні технології зменшення викидів парникових газів мікробіодоростями». Костенко Анастасія Вікторівна, учениця 10 класу ліцею № 227 міста Києва, вихованка відділення Екології та аграрних наук КЗПО «Київська Мала академія наук учнівської молоді».

Вітаємо переможців конкурсу «Еко-Техно» (в частині «Еко»), яким надано право представляти Україну на Міжнародній науково-технічній виставці Regeneron ISEF, яка відбудеться в Лос-Анджелесі, штат Каліфорнія, з 11 по 17 травня 2024 року:

Командний проект. Ярифа Поліна Сергіївна, учениця 11 класу школи I-III ступенів №306 Деснянського району міста Києва, Борисенко Володимир Володимирович, учень 11 класу Черкаської спеціалізованої школи I-III ступенів №28 ім. Т.Г. Шевченка Черкаської міської ради Черкаської області. Тема «FIRE IMPACTOLOGY: моделювання та оцінка впливу викидів лісових пожеж на здоров'я населення в умовах змін клімату». Категорія «Науки про Землю та навколишнє середовище» (*EAEV*);

Главацький Богдан Олегович, учень 11 класу Навчально-виховного комплексу «Школа комп'ютерних технологій — Львівський технологічний ліцей». Тема «Платформа для швидкого транспортування важко травмованих людей в умовах бездоріжжя». Категорія «Трансляційна медична наука» (*TMED*).

Резервний проект:
Командний проект: Заєць Ганна Денисівна, Кротова Олександра Максимівна, учні 11 класу Комунального закладу «Запорізька спеціалізована школа-інтернат» «Козацький ліцей» Запорізької обласної ради. Тема «Портативна геліоустановка «Квітка Сонця» як джерело теплової енергії в польових умовах». Категорія «Екологічна інженерія» (*ENEV*).

НЕНЦ

ЕКО КАМΠΑНІЯ «ЗАХИСТИ ПЕРВОЦВІТ»

Морозник

Конвалія

З нагоди відзначення Всесвітнього дня Землі у 2024 році Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді МОН України, в рамках Європейського екологічного руху учнівської молоді «Екорейнджери», проводить еко кампанію «Захисти первоцвіт».

ПЕРВОЦВІТИ: СКАРБИ ПРИРОДИ

Первоцвіти — це квіти, які розцвітають першими навесні, і є одними з найбільш чарівних і вразливих представників рослинного світу. Вони відіграють важливу роль у природних екосистемах, забезпечуючи їх красою та різноманіттям.

БІОЛОГІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ:

Первоцвіти часто є першим джерелом їжі для багатьох комах та навіть птахів після зими, коли інші джерела харчування ще не виростають. Їхні квіти, нектар та пилок приваблюють бджіл, метеликів та інших запилюючих комах, допомагаючи в запиленні і плодоношенні багатьох рослин.

РІЗНОМАНІТТЯ:

Світ первоцвітів дивно різноманітний. Від невеликих мохоподібних грибів, що ростуть на корі дерев, до яскравих та ароматних квітів, які розквітають на луках та в лісах. Деякі первоцвіти навіть мають захищені види, що ростуть тільки в певних регіонах світу.

ЗАГРОЗИ:

Незважаючи на їхню красу та важливість, багато первоцвітів стикаються з різними загрозами, включаючи знищення їхнього природного середовища, перенаселення, забруднення та зміни клімату. Багато видів первоцвітів перебувають під загрозою вимирання, і їхнє збереження є надзвичайно важливим завданням.

ЗБЕРЕЖЕННЯ:

Збереження первоцвітів вимагає уважного ставлення до їхніх природних місць зростання, регулювання людської діяльності у цих областях та підтримки

програм охорони природи. Індивідуальні дії, такі як захист дикоростучих місць та участь у програмах збереження, також можуть зробити важливий внесок у збереження цих непересічних рослин.

Первоцвіти — це не просто квіти, вони є символом весни, оновлення та природного дива. Збереження їхнього різноманіття є нашим зобов'язанням перед майбутніми поколіннями та перед самою Природою.

МЕТА КАМΠΑНІЇ:

- Підвищення свідомості учнівської молоді про важливість збереження природного різноманіття.
- Залучення учнів до активної участі у заходах з охорони та відновлення екосистем.
- Пропаганда бережливого ставлення до природи та її ресурсів.

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ КАМΠΑНІЇ:

1. Організація тематичних заходів (*лекції, презентації, дискусії тощо*) для учнів про важливість збереження первоцвітів.
2. Проведення акцій з висаджування та догляду за первоцвітами на території шкільних та громадських зелених зон.
3. Створення інформаційних матеріалів (*буклетів, плакатів, відеороликів тощо*) про різноманіття первоцвітів та їхню важливу роль у природних екосистемах.
4. Залучення медіа та громадськості до поширення інформації про кампанію та її цілі.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ УЧАСНИКІВ КАМΠΑНІЇ:

- Активно брати участь у всіх запланованих заходах.
 - Дотримуватися правил бережливого поводження з природними ресурсами.
 - Популяризувати ідеї кампанії серед однокласників, друзів та родини.
- Звертання до учасників: Приєднуйтеся до нашої еко кампанії та станьте частиною важливого руху збереження природи! Ваш внесок може зробити різницю у майбутньому нашої планети.

Людмила ЦЮНЬ, завідувача відділом екології НЕНЦ

Гіацинт

Морозник

ЯК ЮЛІЙ ЦЕЗАР ЗАПРОВАДИВ ВИСОКОСНИЙ РІК

Високосні роки здавна мають погану славу: від них чекають неприємностей, хвороб, землетрусів, повеней та воєн. Але що таке взагалі високосний рік і звідки він узявся?

Як і багато в житті, високосний рік прийшов до нас зі Стародавнього Риму. З середини VIII століття до н. е. у Римі користувались календарем, що мав 10 місяців, а рік тривав 304 дні. У VII столітті до н. е. правитель Нума Помпілій провів реформу, додавши до календаря ще два місяці, і рік «виріс» до 355 днів.

Однак за часів правління Юлія Цезаря римський календар був хаотичним. Рік мав 355 днів, що ділилося на 12 місяців, прив'язаних до місячних циклів. Однак місячний рік не збігається з сонячним, тому римляни вигадали тринадцятий місяць року і назвали його мерцедоній — на честь богині-покровительки товарообміну і платежів.

Мерцедоній з'являвся у календарі раз на два роки — за сучасним рахунком після 23 лютого.

Він міг мати 22 або 23 дні, тому тривалість року коливалася від 355 до 378.

Якоїсь миті з'ясувалося, що календар містить помилку, яка призводить до часового спотворення. Тоді право оголошувати мерцедоній передали великому жерцю-понтіфіку, що мав вносити корективи залежно від серйозності спотворення.

Однак жерці-понтіфіки почали використовувати своє право в політичних цілях, скорочуючи період правління одних консулів та збільшуючи термін повноважень інших.

Виправити ситуацію вирішив верховний правитель Риму Юлій Цезар.

Зайнявшись цією проблемою, він жахнувся. Через усі ці зміни римський календар відхилився від природних реалій більш як на два місяці. І така різниця завдавала шкоди насамперед сільському господарству, оскільки святкування врожаю припадало на середину весни, коли до самого врожаю було ще далеко.

Цезар запросив до Риму Созигена Александрійського — найшанованішого математика й астронома I століття до нашої ери.

Созиген запропонував взяти за основу єгипетський сонячний календар, створений за кілька тисячоліть до цього.

Але перш ніж запровадити новий календар, потрібно було усунути помилки старого. Усі «втрачені» понтіфіками дні вставили між листопадом і груднем. В результаті 46 рік до н. е. вийшов найдовшим за всю історію людства — він складався з 445 днів, розбитих на 15 місяців.

З січня 45 року до н.е. Рим почав жити за новим календарем.

Згодом його запозичили інші країни західного світу. Назву «юліанський» календар отримав вже після смерті Юлія Цезаря.

ЧОМУ РІК НАЗВАЛИ «ВИСОКОСНИМ»?

В юліанському календарі додатковий день у високосні роки ставили не на кінець лютого, як це робиться зараз, а між 23 та 24 числом.

При цьому початок року Цезар переніс на 1 січня.

ІНШІ КАЛЕНДАРНІ РЕФОРМИ

Йшов час, і ставало дедалі очевидніше, що у розрахунки вкралася помилка — римські жерці оголошували високосним не кожен четвертий, а кожен третій рік.

Ситуацію виправив імператор Октавіан Август.

В подяку за це римський Сенат у VIII році до н. е. перейменував місяць *Sextilis* на *Augustus* (*серпень*). А сам місяць отримав 31-й день, який взяли з кінця лютого. Таким чином лютий вкоротився й став тривати 28 днів звичайного року й 29 високосного.

1582 року до календарної реформи долучився папа римський Григорій XIII. Він створив спеціальну комісію, до складу якої увійшли не лише священнослужителі, а й астрономи.

Того ж року Григорій XIII оголосив про створення нового календаря, який ми зараз знаємо як григоріанський. Він містив кілька значних змін. Перше — рахунок днів пересунули на 10 днів уперед: після 4 жовтня настало одразу 15-те. Оскільки католицька церква прийняла юліанський календар лише у 325 році н.е., за 12 з половиною століть набігла різниця у 10 днів. Тому до кінця XVI століття день весняного рівнодення «сповз» з 21 березня на 11-те. Рішення ж Григорія XIII дозволило вже 1583 року повернути його на 21 березня.

Як і в юліанському календарі, високосними у григоріанському стали роки, порядкові номери яких повністю діляться на 4 (*наприклад, 2024-й*). Але, крім цього, він закріпив нове правило: відтепер рік, порядковий номер якого ділиться на 100, але при цьому не ділиться на 400, не вважається високосним.

Наприклад, 1600 і 2000 роки — високосні, а 1700, 1800, 1900 та 2100 — ні.

Поступово зникла звичка подвоювати у високосному році 24 лютого, як це робили у Стародавньому Римі. Натомість раз на чотири роки в календарях почала з'являтися нова дата — 29 лютого.

Григоріанський календар набув поширення та синхронізувався на міжнародному рівні, але і він, на жаль, не є ідеальним.

НЕЙМОВІРНІ ФАКТИ ПРО ЧАС

1. СТОВІДСОТКОВО ТОЧНОГО ГОДИННИКА НЕ ІСНУЄ

Мірою розвитку технологій метрологи (*не плутати з метеорологами*) винаходять все нові й нові способи якомога точніше стежити за перебігом часу, акуратно відмірюючи секунди, хвилини й години.

І хоча їхній останній винахід, атомний годинник, за точністю істотно перевершує всі раніше винайдені прилади, навіть він не ідеальний.

Насправді на Землі взагалі не існує «абсолютно правильного» годинника.

Фактично процес визначення часу до цього дня заснований на зіставленні показів безлічі годинників, які відраховують час у всьому світі.

У кожній країні є власна Національна лабораторія часу, яка регулярно відправляє дані свого годинника до Міжнародного бюро мір та ваг у Парижі. Вже там, з усіх цих цифр, обчислюють середнє значення поточного часу.

Отже, можна констатувати, що час — це винахід людини.

2. ЖИТЕЛІ XXII СТОЛІТТЯ – ВЖЕ СЕРЕД НАС (АЛЕ ЦЕ НЕ ОЗНАЧАЄ, ЩО ВОНИ ПРИБУЛИ З МАЙБУТНЬОГО)

Іноді може здатися, що чекати XXII століття ще дуже і дуже довго, і до того моменту на Землі житимуть якісь покоління, що ще навіть не народилися.

А тим часом уже зараз серед нас ходять сотні тисяч майбутніх жителів XXII століття — людей, які на власні очі побачать феєрверк, який сповіщає про настання нового 2100 року. Дитині, яка народилася 2024 року, ще не виповниться й 80-ти.

Тож у довгостроковій перспективі і минуле, і майбутнє нам набагато ближче, ніж може здатися на перший погляд.

Сімейні зв'язки дозволяють нам перебувати і від минулих, і від майбутніх століть «на відстані одного стрибка».

3. ПЕРЕВЕДЕННЯМ ГОДИННИКА ВЕСЬ СВІТ ЗАВДЯЧУЄ ОДНІЙ КОНКРЕТНІЙ ЛЮДИНІ

До переведення годинника на літо — так званого літнього часу — можна ставитися по-різному. Конгрес США вже не перший рік думає відмовитися від цієї ідеї, й в Україні також тривають подібні дебати.

Однак, незалежно від нашого ставлення до переведення годинника, самим існуванням цієї ідеї ми зобов'язані одній, абсолютно конкретній людині: британському будівельнику на ім'я Вільям Віллетт.

У роки Першої світової війни у Британії гостро відчувалася нестача вугілля, саме на ньому працювали перші електростанції.

Розв'язання проблеми вугільного дефіциту здавалося будівельнику очевидним: переведення годинника на літній час фактично означало, що «зайва» година світлового дня ставала робочою, зменшуючи таким чином потребу в освітлених промислових цехах.

Ця проста логіка здавалася настільки очевидною, що переконати політичних лідерів Британії Віллетту не склало жодних труднощів, і двічі на рік вся країна — а за нею і майже весь світ — почали переводити годинники з метою економії.

Захід виявився настільки ефективним, що в роки Другої світової Британія пішла ще далі і, щоб заощадити на електриці, тимчасово перейшла на «подвійний літній час», що випереджає час за Гринвічем на дві години.

Тут, до речі, не зайвим буде нагадати, що, хоча Гринвіцька обсерваторія розташована в Лондоні, час за Гринвічем (*GMT*) залишається постійним і від переведення годинника не залежить.

В результаті парадоксальним чином час у Гринвічі (*тобто звичайний лондонський час*) та час за Гринвічем не збігаються майже сім місяців на рік — з кінця березня до кінця жовтня.

4. ДНІ НА ЗЕМЛІ СТАЮТЬ ВСЕ ДОВШИМИ ЧЕРЕЗ ТЯЖІННЯ МІСЯЦЯ

Можливо, ви будете здивовані, якщо дізнаєтеся, що Місяць, постійний супутник нашої планети в її нескінченному обертанні навколо Сонця, дуже повільно й майже непомітно віддаляється від Землі.

Щороку відстань між ними збільшується приблизно на 3,8 см, що так само повільно та непомітно подовжує земну добу.

Відбувається це під впливом місячної гравітації. Тяжіння Місяця, що обертається, викликає на Землі припливи і відливи. Внаслідок тертя води об океанське дно обертання нашої планети потроху сповільнюється.

Місяць за рахунок цього набуває додаткової потенційної енергії, піднімаючись на все вищу орбіту, тобто все далі віддаляючись від Землі.

Через поступове уповільнення обертання за останні три з половиною століття (*з кінця XVII століття, коли почалися регулярні спостереження*) кожен сто років земна доба подовжується приблизно на 1,09 мілісекунди (*або, згідно з іншими підрахунками, на 1,78 мілісекунди*).

На перший погляд, ця крихітна величина може здатися незначною, але треба пам'ятати, що цей процес триває вже 4,5 млрд років, протягом яких ці зміни продовжують накопичуватися.

5. ДАЛЕКО НЕ ДЛЯ ВСІХ ЗАРАЗ 2024 РІК

Для багатьох непальців зараз не 2024 рік, а 2800-й — принаймні саме такий порядковий номер поточного року в непальському календарі Бікрам Самбат.

Різні етнічні групи в Непалі використовують щонайменше чотири різні календарі, а вся країна навмисно на 15 хвилин розсинхронізована зі стандартними часовими поясами.

Різні культури відраховують поточний рік від різних позначок — з різними результатами.

Наприклад, у липні минулого року відзначали настання 1445 року за ісламським календарем, тоді як для юдеїв йде вже 5784-й.

У М'янмі зараз триває 1384 рік, у Таїланді — 2566-й, а в Ефіопії, де рік триває цілих 13 місяців, — продовжується 2016-й.

Микола ВОРОНЕНКО

ІСТОРІЯ МОГО РОДУ

Мене звати Каленчук Любов Віталіївна. Я навчаюся у 6 класі. Змалечку мені подобається слухати цікаве про минуле, про відважних і хоробрих людей, які долають будь-які труднощі, які посилає їм доля. Бабусині розповіді про наших родичів мене вражають. У моєму родоводі кожен має цікаву й неймовірно захопливу історію. У цьому творі я розповім про родичів моєї мами.

Мій прапрапрадід Дмитренко Василь Григорович, 1860 року народження, проживав на козацькому хуторі Кошкалди. Рід почався від Сизона Кошкалди, родом з Решетилівки. На хуторі було шістдесят дворів, хати стояли на пагорбі, а внизу були копані ставочки з рибою проти кожного двору. Селяни мали вольності: не були кріпаками, не відбували панщину, мали свою землю, прасолували (купували в інших селян продукти, вироби, переробляли їх і продавали на ярмарку за вищими цінами). Василь Григорович жив зі своєю дружиною Одаркою та сімома дітьми (Галиною, Петром, Мартою, Катериною, Єлизаветою, Мотрею, Антоном). Їхні нащадки проживали і нині проживають на хуторі Харченки, у селах Михнівка, Каленики, Паненки.

Прапрапрадід був гарним господарем. Сам чи в складчину винаймав транспорт і возив зерно у Львів (у той час місто було територією Європи). Там вони купували або вимінювали за зерно сільгосптехніку. Привозили аграрні газети. Одного разу він купив швейну машинку «Зінгер». І тоді, коли його син Петро почав господарювати, Василь Григорович зайнявся пошиттям одягу. Став кравцем. Обшивав свою сім'ю, яка на той час складалася з дванадцяти осіб.

Мій прапрадід Дмитренко Петро Васильович народився 20 липня 1882 року. З дружиною Гапкою мав п'ятьох дітей: Ганну (моя прабабуся), Івана, Марфу, Софію і Панаса. У 1924 році після важкої хвороби його дружина померла. Вдруге одружився з Приською Микитівною, 1880 року народження. У них народилося троє дітей: Олександра, Григорій та Палажка. Прапрадід був мудрою та сміливою людиною. Зумів зберегти всю сім'ю. Їм дісталися буремні роки: революція, бандитизм, влада, яка мінялася щодня, колективізація, страшний голод. Сім'я мала чималий шмат землі. Хліб пекли вночі, щоб ніхто не бачив. Але запах свіжоспечених хлібин, який ішов із димаря, бандити швидко чули. Шантажували, погрожували, що сплять, то жінка мусила через вікно, на лопаті, віддавати хліб.

У часи створення колгоспів його викликали кілька разів у комбіді (комітет бідняків) у селі Хрещате, щоб здав сільськогосподарський реманент (плуги, косарку та інше), а також коней, корів, волів. Одного разу Петро Васильович прийшов додому вночі. Сумний, схвильований сказав родині, що все віддає в колгосп. Жінка і діти плакали і просили нічого не робити, бо сім'я помре з голоду. Та він не слухав. Усе віддав. Так він зберіг своїх рідних від заслання на північ. Навесні 1932 року вирішили засіяти буряком майже все поле. Восени зібрали, засипали в ями. Коли ходили по хатах і забирали зерно, квасолу, пшоно, то буряків ніхто не брав — не хотіли морочитися. Так на буряках і вижили в голод. Пекли і варили. Помер прапрадід Петро Васильович взимку 1953 року. Було багато снігу. Замети на рівні зі стріхами. Довезти до кладовища не було ніякої можливості. Тому похоронили у садку на його подвір'ї.

Моя прабабуся Кошкалда Ганна Петрівна народилася 22 грудня 1910 року. У сім'ї була найстаршою дитиною. Щоб їх не вислали на Соловки, батько умовив її вийти заміж за члена комбідів Івана Левковича Кошкалду, якому вона дуже подобалася. Хоча до неї сватався Микола Судденко, заможний селянин, із хутора Грицаї. Його сім'ю розкуркулили. У ніч перед відправкою на Соловки Микола тікав, заходив до Ганни Петрівни і просив їхати з ним. Залишити велику родину вона не змогла. Потім вийшла заміж за Івана Левковича. Народила сина

Петра, мого дідуся. Була наполегливою, вольовою жінкою, вмілою господинею. Пекла смачний хліб у садок дітям, солдатам, які стояли в селі; в літню пору комбайнерам готувала смачні обіди. Керувала будівництвом хати, хлівів, сараїв. Прабабуся Ганна Петрівна прожила до 1985 року з сім'єю сина Петра та невістки Мотрони.

Мій прадід Іван Левкович Кошкалда народився 10 січня 1910 року на хуторі Кошкалди. Виховувала бабуся. Жили дуже бідно. Коли почалася революція 1917 року, вступив у комітет бідняків у селі Хрещате. Брав участь у колективізації, у створенні колгоспу «Червоний промінь» 1929–1930 рр. Прадід Іван Левкович був грамотний, добре рахував. Працював у магазині, обліковцем у колгоспі, у народному контролі.

Мій дідусь Петро Іванович Кошкалда народився 22 листопада 1934 року на хуторі Кошкалди (на той час Харківської області). Після голоду разом із батьками переїхав у Хрещате, де купили хату в центрі села. Спочатку навчався в місцевій школі, потім закінчив сім класів у Сухорабівській. У 1956 році був першим випускником ремісничого училища в місті Зінків, отримав спеціальність електрика. Майже сорок років працював електриком у колгоспі «Дружба». У ті часи у селах встановлювали лінії електрифікації. Все робили вручну: копали ями, мотузками та рогачами піднімали стовпи, натягували дроти, на «кігтях» лазили по стовпах. Опікувався дротовим радіо, обслуговував і село Паненки. У жнива працював на току: ремонтував віялки, транспортери. У часи перебудови, коли зводили багато нових будівель, він всюди проводив електрику. Якщо десь не засвічувалося, він подумки перебирав кожний сантиметр проводки, де могло бути пошкодження, і, щоб не зривати помазку, приблизно знаходив те місце. Сам зробив у селі нічне освітлення, встановив лампи-ліхтарі.

Моя бабуся Мотрона Володимирівна Кошкалда (дівоче прізвище Травень) народилася 11 червня 1937 року в селі Хрещате у сім'ї Пелагеї Іллівни та Володимира Гавриловича. Пережила Другу світову війну в окупації разом зі своєю матір'ю, братом Іваном і сестрою Софією. Батько воював, загинув (зник безвісти) у 1943 році. Жила без батька. У 1945 році пішла в школу. У той час у Хрещатівській семирічці навчалося 100 учнів (у дві зміни). До обіду — молодші школярі, після обіду — старші. На шкільній лінійці читала напам'ять поему Тараса Шевченка «Катерина». Пережила голод 1946–1947 рр.: їли спичаки від очерету, цвіт акації, оладки з битої кукурудзи та качанів.

Після закінчення школи пішла працювати на ферму дояркою. Усі були дуже молодими, тому між доїнням на чергуванні вони навіть грали у жмурки-хованки. На її долю випала важка робота в колгоспі: прополка гектарів буряків, стогування соломи, посівна на сівалках. Зараз моїй бабусі 86 років. З дідусем виростили і виховали трьох дітей: сина Олександра, дочок Ніну і Валентину (мою маму).

Моя мама Каленчук Валентина Петрівна народилася в 1975 році в селі Хрещате. Тут вона живе і зараз і працює старостою Калениківського старостату Решетилівської міської ради Полтавської області. У рідному селі зустріла свою долю, мого тата Каленчука Віталія Васильовича, 1976 року народження. Він — військовослужбовець, з 2015 року по 2016 рік був учасником АТО. У затишному будинку в селі вони звали своє сімейне гніздо і господарюють. Сім'я виховує ще двох доньок: Надію і Віру.

Слухаючи ці розповіді, я намагаюся запам'ятати якомога більше, адже це історія не лише мого роду, а й усього українського народу, який пережив голод, війну, розруху; народу, який мужньо боровся і бореться з ненависним ворогом, захищаючи не лише свою свободу, а й свободу інших європейських народів.

КАЛЕНЧУК Любов, учасниця конкурсу
«Історія моєї родини — частина історії України»

КУБА ПОБЛИЗУ УЗБЕРЕЖЖЯ АНГЛІЇ

У 1967 році британець заснував на платформі в Північному морі «країну» і проголосив себе принцом. Її неодноразово намагалися захопити, однак Сіленд досі існує і продає титули.

На металевій платформі в Північному морі, неподалік від Великої Британії розташоване Князівство Сіленд. У 1967 році цю крихітну «державу» заснував колишній британський військовий Рой Бейтс. Чоловік хотів висловити протест проти переслідування у країні піратських радіостанцій. За останні 50 років платформу неодноразово намагалися захопити, однак марно. Британські урядовці охрестили державу «Кубою поблизу узбережжя Англії». Князівство Сіленд досі існує і продає королівські титули — будь-хто може стати лордом чи леді за 30 фунтів.

У 1942 році британські військові встановили у Північному морі, неподалік від східного узбережжя Великої Британії зенітну платформу HM Fort Roughs. Протягом Другої світової війни на ній дислокувалися 300 військовослужбовців Королівського флоту. Після перемоги союзників солдатів евакуювали — останній залишив базу в 1956 році. Наступні десять років HM Fort Roughs порожнювала.

Усе змінилося у 1960-х роках. Тоді у Великій Британії почали набувати популярності так звані піратські радіостанції, що транслювали поп- і рок-музику. Більшість з них розташовувалися на території покинутих морських баз. Засновником однієї з таких станцій був майор британської армії у відставці Рой Бейтс. У 1965 році він створив Radio Essex. Ця станція транслювала музику з морського форту Нок-Джон.

Британському уряду не подобалася популярність піратських радіостанцій — він прагнув їх закрити. Бейтс вирішив сховатися і перебрався у міжнародні води на HM Fort Roughs. Напередодні Різдва 1966 року він оселився на платформі, а у 1967 році, коли Велика Британія визнала усі морські радіостанції незаконними, на знак протесту заснував на платформі HM Fort Roughs власну державу. Металева споруда площею у чотири тисячі квадратних метрів отримала назву Князівство Сіленд, а Рой проголосив себе принцом.

Колішній військовий перевіз на платформу свою родину. Принцу Сіленду Майклу було 14 років, коли він уперше ступив на територію своїх «володінь». Чоловік пригадує, що спершу на платформі геть нічого не працювало: «Спочатку ми користувалися свічками, згодом — лампами та генераторами. Позитивним моментом було те, що платформа була сухою — якщо не знати, що вона розташована в морі, ні за що не здогадаєшся».

Поступово кількість мешканців Сіленду зростала. За часів «розквіту» Князівства, на початку 1970-х на платформі одночасно мешкали 50 людей: сім'я Бейтса, його друзі та персонал, який обслуговував платформу.

Князівство Сіленд має власні поштові марки. Невизнана держава випускає їх з 1969 року.

Уряд Британії кілька разів намагався захопити Князівство, проте йому це не вдалося. Британські урядовці в документах описували Сіленд як «Кубу поблизу східного узбережжя Англії».

У 1978 році на платформу вночі напала група німецьких і нідерландських найманців — їхня операція

теж провалилася. Бейтс із родиною відбили атаку та захопили нападників у полон. Після цього німецький посол разом із делегацією дипломатів з лондонського посольства прилетів на гелікоптері домовлятися про звільнення своїх громадян. На думку Майкла, перемовини де-факто легітимізували країну.

Проте офіційне визнання держави суб'єктом міжнародного права — складне питання. «Країни» на кшталт Сіленду часто намагаються обґрунтувати свої державницькі претензії, посилаючись на Конвенцію про права та обов'язки держав 1933 року.

Громадяни Сіленду встановили прапор Князівства на Евересті, а також на вершині Кіліманджаро — найвищої гори в Африці.

Документ стверджує, що держава є суб'єктом міжнародного права, якщо відповідає чотирьом критеріям: має постійне населення, визначену територію, власний уряд і підтримує відносини з іншими державами. Останній критерій часто змушує віртуальні держави намагатися спровокувати інші країни визнати їх. Проте Сіленду бракує не лише цього.

За 50 років Князівство офіційно не визнала жодна країна світу. Членів «королівської» родини це не дуже засмує. За словами принца Майкла, його батько насправді ніколи не збирався засновувати справжню країну: «Він був ображений на те, що уряд Великої Британії хотів закрити його піратську радіостанцію. Відтоді ми боролися з британським урядом — і виграли. Сіленд досі зберігає свою незалежність».

Проте Джордж Данфорд, один з авторів книги Lonely Planet про віртуальні держави, думає,

що Князівству просто поталанило: «У США родину Бейтсів вважали б дисидентами. Проте Велика Британія у 1960-х роках була значно толерантнішою. Бюрократи, імовірно, вважали, що вирішення проблеми Сіленду не варте клопоту».

Щоб забезпечити функціонування платформи й оплатити послуги охорони, яка перебуває на ній увесь рік, влада Сіленду відкрила онлайн-магазин. У ньому можна придбати футболки, поштові печатки і навіть титули. Стати лордом, леді, бароном або баронесою Сіленду можна за 29,99 фунта — це трохи більше тисячі гривень.

Сіленд має власний герб, прапор, гімн і Конституцію. Є у невизнаній державі й своя валюта. Монети прикрашає портрет дружини Роя Бейтса принцеси Джоан, а також девіз E Mare Libertas, що означає «З моря — свобода».

Туристів на платформу пускають нечасто. Потрапити на територію Сіленду можна лише за наявності запрошення від принца.

Сам Майкл буває на платформі лише два-три рази на рік. Зараз там ніхто не живе, окрім людей, які обслуговують платформу. Проте щодня влада Сіленду отримує близько 100 електронних листів від мешканців різних країн, які хочуть присягнути на вірність прапору.

Принц Майкл вважає, що історія Сіленду надихає людей: «Ми живемо не у тому суспільстві, де люди люблять, коли їм вказують, що робити. Усім подобається ідея свободи від уряду. Світ потребує більше територій, що надихають, на кшталт Сіленду».

Яна СОБЕЦЬКА

РОБОТИ ПЕРЕМОЖЦІВ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО КОНКУРСУ ЮНИХ ФОТОАМАТОРІВ «МОЯ КРАЇНА – УКРАЇНА!»

*Абрамович Вероніка,
«Тенета осені»*

*Бевза Софія,
«Не святі горшки ліплять»*

*Єна Вероніка,
«Спіймати мить»*

*Жикуліна Софія,
«Старі фотографії»*

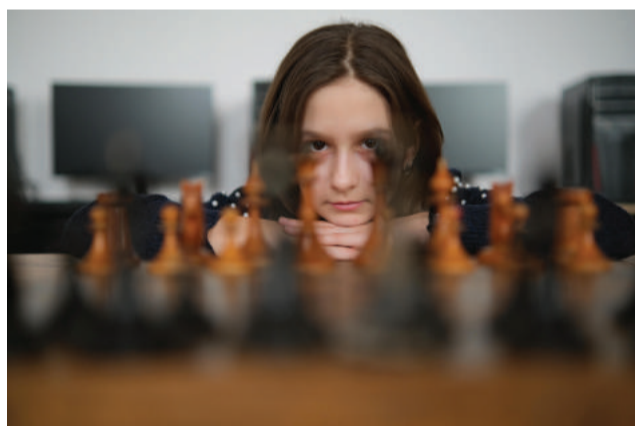
*Житник Марія,
«Обряд рунвіри»*

*Лабажевська Марія,
«Енергодар»*

*Лабунець Кіра,
«Діти - це квіти нашого життя»*

*Сташкевич Софія,
«Наступний хід»*

*Тірон Віолетта,
«Промінчик сонця»*

*Черкашина Вікторія,
«Безтурботність»*

*Юдко Назар,
«Руїни древнього замку»*

Засновник:
Національний еколого-натуралістичний центр
учнівської молоді (НЕНЦ)

Головний редактор: Володимир Вербицький

Редактор: Вікторія Петлицька

Відповідальний секретар: Олександр Кузнецов

Газету можна придбати за адресою:
м. Київ-74, вул. Вишгородська, 19, НЕНЦ

Тираж – 1 500 пр. Ціна договірна

Газета «Юннат» реєстраційне свідоцтво КВ № 22094-11994Р від 16.05.2016

Рукописи не рецензуються й не повертаються.

Деякі матеріали друкуються в порядку обговорення.
Редакція не завжди поділяє точку зору авторів.

Адреса редакції:

04074, м. Київ,
вул. Вишгородська, 19, НЕНЦ
Тел./факс 430-0260
Тел. 430-0064, 430-2222
[https:// nenc. gov. ua](https://nenc.gov.ua)
E-mail: [nenc@nenc. gov. ua](mailto:nenc@nenc.gov.ua)

Надруковано
в ТОВ «НВП
«Інтерсервіс»

Підготовлено
до друку
28.02.2024